

Handlingsplan - Æ E MÆ

En helhetlig modell for forebygging av vold og seksuelle overgrep mot barn.

Sammen skaper vi et samfunn av trygge og robuste barn

Kort om Æ E MÆ og arbeidet i Hadsel kommune

Æ E MÆ er en helhetlig modell for forebygging av vold og seksuelle overgrep blant barn og unge. Modellen inneholder undervisning og opplæring av barn, unge og deres foreldre samt kunnskapsheving hos ansatte som gjennom sin jobb kan være med å forebygge vold og overgrep. Se mer på [nettsiden til Æ E MÆ](#).

Modellen implementeres på bakgrunn av kommunestyrevedtak fra juni 2019 om *Forebygging av vold og overgrep mot barn i Hadsel kommune, innføring av «Æ E MÆ»*

Oppsummert slik:

- 1. Hadsel kommunestyre ser det som svært viktig at det jobbes systematisk mot vold og seksuelle overgrep mot barn i Hadsel kommune, dette ved å bruke modellen Æ E MÆ.*
- 2. Å forebygge seksuelle overgrep mot barn og unge er et tverrsektorielt ansvar. Sektor oppvekst og sektor helse og omsorg har i samarbeid det overordnede faglige ansvaret for å få iverksatt modellen Æ E MÆ i kommunens organisasjon.*
- 3. Hadsel kommune sektor oppvekst og sektor helse- og omsorg implementerer «Æ E MÆ» som metodikk i arbeidet med forebygging og avdekking av seksuelle overgrep.*

Fra høsten 2019 starter arbeidet med informasjon og kompetanseheving for ansatte, og fra skole/barnehageåret 2020/21er modellen tatt i bruk i barnehager og skoler.

Kompetanseheving og informasjon om metodiske og pedagogiske verktøy er en alltid løpende oppgave. Dette arbeidet ble kraftig utfordret da korona-pandemien traff oss våren 2020. Vi ble utfordret på ulike måter – vanskeligst var vår bekymring for at allerede utsatte barn ble satt i en mer utrygg situasjon enn før, da hjemmeskole og stengte barnehager i større grad enn før gjorde dem utsatt for overgrep og vold. Vi trenger mer enn noen gang å være rustet til tidligst mulig avdekke der barn utsettes for vold og overgrep og ha kunnskap om hvordan vi møter barna og ungdommene, og hvordan vi tar dette systematisk videre.

Målet er:

Vi vil ha voksne som:

- Har kunnskap til å se
- Tid til å lytte
- Mot til å gjøre

Vi vil ha barn som:

- Blir bedre rustet til å beskytte seg selv
- Som raskere kan si ifra til noen om de blir utsatt for vold eller overgrep

Organisering

Det er en lederoppgave og legge til rette for og påse at ansatte i tjenesten er faglig oppdatert og har nødvendig fokus på dette arbeidet. Arbeidet med Æ E MÆ skal gjenspeiles i årsplaner/handlingsplaner for kommunens tjenester som arbeider med barn og unge.

Det skal også kunne dokumenteres hvordan arbeidet er gjennomført.

Det er satt sammen ei overordnet tverrfaglig gruppe for å ivareta systemarbeid og bistå ledere i arbeidet:

Helse og omsorgssjef	Marion Celius
Oppvekstsjef	Line Pedersen
Ledende helsesykepleier	Gro Rønning-Nyvold
Konsulent sektor helse	Torill Brastad
Konsulent sektor oppvekt	Line Eggen

Omfang og ansvar

Helsestasjons- og skolehelsetjenesten

Helsestasjonen skal gi foreldre god informasjon om vold og overgrep. En trygg relasjon til sin helsesykepleier vil kunne åpne for at foreldre tar opp eventuelle bekymringer. Helsestasjonen skal ha fokus på trygg relasjon mellom forelder og barn gjennom sitt basisprogram, men også gjennom eksempelvis foreldreforbereidende kurs, kurs i foreldreferdigheter eller lignende.

Skolehelsetjenesten skal gjennom helseundersøkelse, undervisning og helsesamtale tematisere og informere om vold, overgrep og omsorgssvikt.

Temaene vold, overgrep og omsorgssvikt tas opp i:

- Svangerskapskonsultasjoner, hjemmebesøk til nyfødte, helstasjonskonsultasjoner og gruppetilbud 0-5 år.
- 1. klassetrinn- skolestartundersøkelsen
- 3. klassetrinn- undervisning om egenomsorg
- 5. klassetrinn- undervisning om pubertet
- 7. klassetrinn- undervisning jfr Æ e mæ
- 8. klassetrinn- individuell helsesamtale
- 9. - 10. klassetrinn- undervisning om seksualitet/prevensjon/holdninger/grensesetting og seksuelle overgrep.
- Videregående VG1 og russen/avgangselever- undervisning om seksualitet/prevensjon/holdninger/grensesetting og seksuelle overgrep.

Æ E MÆ har fokusert innsats for alle foreldre og barn i barnehage, elever i 7. klasse og elever i videregående.

I barnehagen

Barnehagen skal informere om Æ E MÆ på foreldremøter og gi informasjon om vold og seksuelle overgrep, eksempelvis gjennom å dele ut Æ E MÆ informasjonsskriv til barnehageforeldre.

Barnehagen kan også markere Æ E MÆ for foreldrene gjennom barnehageåret. En god relasjon mellom de ansatte og foreldrene vil kunne åpne for at foreldre tar opp eventuelle bekymringer.

Oversikt, tema-plan (mer info/detaljer på ww.aemæ.no):

2-åringer	<ul style="list-style-type: none">• Bli kjent med kroppen• Bli glad i egen kropp, ha respekt for andres kropp• Bli kjent med følelser• Meg selv og min familie
3-åringer	<ul style="list-style-type: none">• Kroppen• Bli glad i egen kropp, ha respekt for andres kropp• Følelser• Ha mot til å si fra• Familie og relasjoner
4-åringer	<ul style="list-style-type: none">• Kroppen• Bli glad i egen kropp, ha respekt for andres kropp• Følelser• Ha mot til å si fra, gode og vonde hemmeligheter• Familie og relasjoner
5-åringer	<ul style="list-style-type: none">• Kroppen• Bli glad i egen kropp, ha respekt for andres kropp• Følelser• Hvordan vi blir til• Ha mot til å si fra, gode og vonde hemmeligheter• Gode og vonde berøringer

Barnehager skal bruke metodikk fra Æ E MÆ for å nå rammeplanens mål om arbeid med tema kropp og bevissthet om egne og andres grenser.

Grunnskole

Skolen skal informere om Æ E MÆ på foreldremøter og gi informasjon om vold og seksuelle overgrep. Æ E MÆ-modellen legger opp til at foreldre i 7. klasse gis anledning til selv å komme med forslag til hvordan man kan være med å forebygge vold og overgrep i sitt lokalsamfunn. En trygg relasjon mellom lærer og forelder vil kunne åpne for at foreldre tar opp eventuelle bekymringer.

I undervisningen «Æ e mæ» får elevene lære om kropp, grenser, følelser og kjærlighet. Elevene får også undervisning om den gryende seksualiteten. De mange følelsene og usikkerhetene blir avmystifiserte og alminneliggjorte. Målet med undervisningen er å bidra til gode holdninger hos elevene og å bevisstgjøre dem på egne og andres grenser.

1. time: Seksualitet
2. time: Fortsettelse seksualitet
3. time: Identitet og selvfølelse
4. time: Kroppen
5. time: Vold i nære relasjoner
6. time: Vennskap, forelskelse og kjærlighet
7. time: Grenser 8. time: Seksuelle overgrep

Videregående skole og rusen

Elevene ser en film relatert til tema – for eksempel om hva det betyr å gi samtykke <https://www.youtube.com/watch?v=Vtv1aLy4z0o>

Et annet alternativ er filmen Blikkfang som handler om ei jente som blir utsatt for et seksuelt overgrep av en venn på fest. Undervisningen fokuserer på de strafferettslige, sivilrettslige og de andre alvorlige konsekvensene av voldtekt.

Tema for dialog med eleven er:

- Hvor går grensen for hva som er tillat seksuelle omgang og handling med andre?
- Hva er straffen for å begå voldtekt?
- Kan man straffes på forsøk på voldtekt?
- Kan man straffes for medvirkning til voldtekt?
- Hvilken betydning kan voldtektsdom få for utdanning og karriere?

Målet med undervisningen er å bidra til gode holdninger hos elevene og å bevisstgjøre dem på egne og andres grenser.

Dette tiltaket må ses i sammenheng med det opplegget som skolehelsetjenesten allerede har etablert i VG skole.

Foresatte

Foreldre er i en særstilling for å forebygge, oppdage og stoppe pågående overgrep. En god forelder skapes i et trygt og støttende samfunn. Alt godt folkehelsearbeid er derfor godt arbeid i forebygging av vold og seksuelle overgrep.

Vi ønsker at Æ E MÆ- foreldre skal ha gode foreldreferdigheter og lage trygge og kjærlige bånd til sine barn. Vi ønsker foreldre som snakker med barna sine om sunn seksualitet og egne og andres grenser.

Vi ønsker informerte Æ E MÆ-foreldre som kjenner til de høye forekomsttallene av vold og seksuelle overgrep og som vet at overgriper ofte er en som har en nær relasjon til barnet slik at de kan «tørre å tro». Vi ønsker videre at foreldre vet hvor de kan søke råd dersom de er bekymret for et barn.

På nettsiden til Æ E MÆ finner du konkrete tips til hvordan vi kan jobbe for å styrke foreldrene i å forebygge vold og seksuelle overgrep.

Media og lokalsamfunnet

Ved hjelp av media kan man sette fokus på vold og seksuelle overgrep i samfunnet. Det er knyttet mye tabu til å snakke om både vold og overgrep, spesielt mot barn. Ved hjelp av media kan man jobbe for å gjøre temaet mer åpent og trygt å snakke om. Eksempelvis kan man i forkant av oppstart med Æ E MÆ kontakte media for å få omtale. Videre kan enkeltbarnehager, foreldregrupper eller lignende også være med på å få omtale i media.

Et ideelt mål er at hele lokalsamfunnet kjenner et engasjement for Æ E MÆ. For å få til dette kan man bruke eksempelvis media, engasjerte lærere og førskolelærere, lokale ildsjeler og idrettslag. Barnehagen kan lage kunstutstilling på en lokal café eller gi temaet oppmerksomhet på annen måte. Her er det bare fantasien som setter grenser.

Konsultasjonsteam

Lokal løsning under vurdering for hvordan vi skal ha det i Hadsel.

Pr. i dag videreføres gjeldende rutine ved at Vesterålen barnevern kontaktes dersom du er i tvil hvordan du skal gå frem dersom du er bekymret for et barn.

Kompetanse - kurs og opplæring

Grundig og målrettet kompetansetiltak er vesentlig for å lykkes i arbeidet for å avdekke og hjelpe barn som opplever vold og overgrep, men også i det viktige forebyggende arbeidet.

Under her er opplistet relevante ressurser. Listen er ikke uttømmende, og det er viktig at ledere og ansatte følger med og fanger opp nye ressurser.

Obligatorisk kurs for ansatte:

Ansvar for gjennomføring: enhetsleder for egen enhet, sektorleder for lederopplæring.

- Alle ansatte i skole og barnehager skal gjennomføre nettkurset «Vold og seksuelle overgrep mot barn»:
 - barnehage: <https://min.helsekompetanse.no/course/view.php?id=149>
 - skole: <https://min.helsekompetanse.no/course/view.php?id=158>

Dette kurset skal gi deg mer kunnskap om hvordan vold og seksuelle overgrep mot barn kan avdekkes i din barnehage eller skole, og det vil gi deg kunnskap om hva du må gjøre når det avdekkes.

Det vil ta mellom 3 og 5 timer å gjennomføre kurset. Kurset inneholder tekst, filmer, og animasjoner (med lyd) om de ulike temaene, samt refleksjonsoppgaver og flervalgsoppgaver (tester), for mål på læring.

Man kan jobbe individuelt eller sammen med andre. Vi anbefaler at man organiserer opplæringen i enheten slik at refleksjonsoppgavene gjøres gruppevis. For eksempel i forbindelse med et personalmøte eller tilsvarende.

- Ansatte i miljøarbeidertjenesten og som de jobber med personer med utviklingshemming skal gjennomføre nettkurset «Ingen hemmeligheter»: <https://min.helsekompetanse.no/course/view.php?id=156>

I dette kurset kan du som fagperson få en bevissthet rundt hvordan du kan forebygge seksuelle overgrep, og hvordan man kan opparbeide seg rutiner og hjelpetiltak. "Ingen hemmeligheter" er ett av flere kurs i portalen "Mangfold og muligheter", som alle handler om personer med utviklingshemning.

- Årlig; kurs for alle ledere, nyansatte og andre som arbeider med barn - knyttet til tema vold og seksuelle overgrep mot barn, f.eks med Margrete Wiede Aasland i regi av RKK.

Digitale verktøy:

- Hjemmeside Æ E MÆ: www.aemae.no
- Samtalehjelp for deg som arbeider med barn eller er bekymret for et barn: <https://www.snakkemedbarn.no/>

Hadsel kommune
Et hav av muligheter

- «Jeg Vet» er en ny læringsressurs utarbeidet av Bufdir for barnehager og skoler, for å gi barn og unge kunnskap om vold, overgrep og mobbing: <https://www.snakkemedbarn.no/>
- Vold og overgrep mot barn og voksne med utviklingshemming eller funksjonsnedsettelse: https://bufdir.no/Nedsatt_funksjons-evne/Vern_mot_overgrep/
- E-læringskurs Ingen hemmeligheter og Vold og seksuelle overgrep mot barn: <http://helsekompetanse.no/katalog?search=seksuelle%20overgrep>

Litteratur - tips:

- Bok: Se barnet innenfra. Ida Brandtzæg, Stig Torsteinson og Guro Øiestad
- Bok: Mikroseparasjoner. Tilknytning og behandling. Ida Brandtzæg, Lars Smith, Stig Torsteinson
- Bok: Grunnbok i arbeid med seksuelle overgrep mot barn. Siri Søftestad
- Bok: Ungdom, vold og overgrep. Carolina Øverlien
- Bok: Barn som lever med vold i familien. Grunnlag for beskyttelse og hjelp. Unni Heltne og Per Øystein Steinsvåg

Nyttige lenker:

- www.Ung.no
 - www.reddbarna.no
 - cactusnettverk.no
 - bufetat.no
 - bufdir.no
 - helsedirektoratet.no
 - nkvt.no
 - nord.rvts.no
 - traumenett.no
 - smiso.no
 - politiet.no
 - barnevernet.no
 - januscentret.dk
 - statensbarnehus.no
 - naku.no
 - imdi.no
 - laringsmiljosenteret.uis.no
 - www.udir.no
 - tolkeportalen.no
-
- NRK Skole – f.eks her: <https://www.nrk.no/skole/?page=objectives&subject=folkehelseoglivsmestring&objective=KM1675&levels=3-4&learningProgramme=LK20>

Årshjul systemarbeid

I tillegg gjelder periode og temaplaner for barnehager og skole og helsestasjon i trå med modellen Æ E MÆ.

Måned	Tiltak	Ansvar
August september	<ul style="list-style-type: none"> • Tema på rektor møter • Tema på styremøter • Tema på foreldremøter skoler og barnehager • Grunnskoleskole – skolehelsetjeneste: planlegg opplegg for 7. klasse. • Skolehelsetjeneste – v.g.skole: planlegge opplegg for vg1 og russen. 	Ledere ulike nivå
Oktober November	Statusmøte for styringsgruppe	
April	Forslag: Koordinert/felles RVTs-nettkurs for (ny)ansatte som ikke har gjennomført obligatorisk enda.	Kurset er lagt opp med refleksjonsoppgaver, og da er det fint å være i gruppe med flere.
høsthalvår	Æ E MÆ-kurs, to dager i regi RKK. Målgruppe: nyan-satte, ledere, styringsgruppe	Informasjon om kurset med lenke til påmelding sendes til ledere - som må legge til rette for deltakelse for sine ansatte.

Lykke til med godt livsmestringsarbeid for ungan vårres!